

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBĄ PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

2019 m. rugsėjo 16 d. Nr.4D-2019/1- 671
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama ir – Tarnyba) pareigūnų veiksmų (neveikimo), netinkamai išnagrinėjus skundą, t. y. persiuntus skundą nagrinėti Panevėžio vaiko teisių apsaugos skyriui (toliau vadinama – Skyrius), kurio pareigūnų veiksmai buvo skundžiami.

2. Pareiškėja Skunde pateikia toliau nurodytą informaciją:

2.1. „2018-12-05 pateikiau skundą Tarnybos direktorei Alinai Jakavonienei dėl nepagrįsto grėsmės vaikui lygio nustatymo ir vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių aktų pažeidimų. Skundžiami buvo Panevėžio vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistų veiksmai“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „Tarnyba mano skundo nenagrinėjo, o persiuntė jį nagrinėti Panevėžio miesto vaiko teisių apsaugos skyriui (tam pačiam skyriui, kurio veiksmai skundžiami).“

3. Pareiškėja Skunde prašo pagalbos, „kad skundai būtų išnagrinėti ne tame skyriuje, kurio veiksmai skundžiami. Nustačius skundo nagrinėjimo pažeidimus, imtis priemonių.“

4. Iš prie Skundo pridėtų dokumentų turinio nustatyta, kad 2019-05-23 (2018-12-05 papildoma informacija) Pareiškėja Tarnybai galimai pateikė papildomą skundą (gavimo Tarnyboje spaudu nėra).

TYRIMAS IR IŠVADOS

5. Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti Pareiškėjos nurodytas aplinkybes, kreipėsi į Tarnybą, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją (toliau vadinama – Ministerija), prašydamas pateikti paaiškinimus dėl Skundo teiginių bei atsakyti į Seimo kontrolieriaus klausimus.

Seimo kontrolierius Tarnybos prašė motyvuotai informuoti (pateikti informaciją patvirtinančių dokumentų kopijas): „1) kada buvo gautas ir užregistruotas Pareiškėjos skundas (2018-12-05), adresuotas Tarnybai; kuo vadovaujantis, kada ir kam nukreiptas vykdyti; 2) ar

Pareiškėjos skundas buvo nagrinėjamas iš esmės; jeigu taip, kuo vadovaujantis; jeigu nebuvo nagrinėjamas iš esmės, kodėl, nurodyti motyvuotas priežastis; 3) kuo vadovaujantis skundas buvo persiustas nagrinėti Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriui, t. y. skyriui, kurio pareigūnų veiksmai buvo skundžiami; 4) kuo vadovaujantis, kieno sprendimu Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėjai suteikti įgaliojimai nagrinėti skundus dėl skyriaus pareigūnų nustatyto grėsmės vaikui lygio pagrįstumo; [...]; pateikti kitus, Tarnybos pareigūnų nuomone, jų veiklos (neveikimo) juridiniam vertinimui reikalingus paaiškinimus bei dokumentus bei informuoti, kokių bus imtasi priemonių šiai konfliktinei situacijai spręsti.“

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

6. *Tarnyba* Seimo kontrolieriui pateikė informaciją, iš kurios nustatyta:

6.1. Tarnybos direktorė 2019-07-04 įsakymu Nr. BV-214 pradėjo administracinę procedūrą dėl 2018-12-05 Pareiškėjos skundo dėl galimai nepagrįsto grėsmės vaikui lygio nustatymo ir Panevėžio vaiko teisių apsaugos skyriaus darbuotojų veiksmais galimai pažeistų vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų;

6.2. Tarnyba 2019-08-07 raštu Seimo kontrolierių informavo, kad „atlikus administracinę procedūrą ir įvertinus surinktus duomenis konstatuota, jog Tarnybos Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus Panevėžio mieste specialistai, reaguodami į gautą informaciją dėl galimų vaiko teisių pažeidimų, 2018-10-26 ir 2018-11-14 grėsmės vaikui A lygius įvertino tinkamai, užpildę Anketas Nr. 1 ir Nr. 2 pirmąjį grėsmės vaikui lygį nustatė pagrįstai, nepažeidžiant VTAPI ir Aprašo reikalavimų bei neviršijant teisės aktais suteiktų įgaliojimų. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes bei vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 34 straipsnio 1 dalimi, nuspręsta Pareiškėjos X 2018-12-06 skundą dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo ir vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų pripažinti nepagrįstu.“

7. *Ministerija* Seimo kontrolierių informavo:

„Tarnyba 2018 m. gruodžio 5 d. gavo Pareiškėjos skundą „Dėl nepagrįsto grėsmės vaikui lygio nustatymo ir vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimo“ (toliau – skundas), kurį Tarnyba, siekdama įvertinti visas skunde nurodytas aplinkybes bei gauti visą išsamiai skundui išnagrinėti reikalingą informaciją, persiuntė Tarnybos Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriui. Iš Tarnybos 2019 m. vasario 1 d. rašte Nr. 7SD-613 „Dėl X skundo nagrinėjimo“ (toliau – atsakymas į skundą) nurodyto rengėjų sąrašo matyti, kad skundas buvo išnagrinėtas Tarnybos kartu su Tarnybos Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriumi, tačiau atsakymą į skundą pasirašė Tarnybos Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėjas. Norime pabrėžti, kad, 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujos redakcijos Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymui (toliau – VTAPI), centralizuotai veikiančioje Tarnyboje tik formuojasi naujoji praktika dėl skundų, susijusių su vaiko teisių apsaugos klausimais, nagrinėjimo. Dėl skundų gausos, Ministerija šiuo metu ieško galimybių įkurti Tarnyboje atskirą skyrių, kuris bus atsakingas už Tarnyboje gautus skundus dėl Tarnybos teritorinių skyrių darbuotojų veiksmų (neveikimo) bei sprendimų priėmimo, įskaitant ir skundus dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo pagrįstumo.

VTAPI 41 straipsnio 7 dalyje numatyta, kad dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo pagrįstumo vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą turi teisę kreiptis į Tarnybos vadovą. Vadovaujantis aukščiau išdėstytu, Ministerija vertina, kad ***Tarnybos veiksmai, susiję su skundo persiuntimu Tarnybos Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriui, neatitinka VTAPI 41 straipsnio 7 dalies reguliavimo, nes skundų dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo pagrįstumo nagrinėjimas išimtinai priskiriamas Tarnybos vadovo kompetencijai.***“

Ministerija, siekdama užtikrinti VTAPI 41 straipsnio 7 dalies nuostatų laikymąsi, įpareigos

Tarnybą išnagrinėti skundą ir pateikti X motyvuotą atsakymą. Taip pat Ministerija įpareigos Tarnybą užtikrinti, kad Prašymų ir skundų nagrinėjimo bei asmenų aptarnavimo Tarnyboje taisyklių, patvirtintų Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2018 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. BV-29 „Dėl Prašymų ir skundų nagrinėjimo bei asmenų aptarnavimo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos taisyklių patvirtinimo“ (su visais papildymais ir pakeitimais), nuostatos, reguliuojančios skundų dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo pagrįstumo nagrinėjimo taisykles, neprieštarautų VTAPI 41 straipsnio 7 dalies reguliavimui.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

8. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

8.1. *Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo* (VTAPI) 41 straipsnyje (redakcija, galiojusi iki 2019-04-20) reglamentuojama: „7. Vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą turi teisę kreiptis į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovą dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo pagrįstumo [...]“

8.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* (SKI) reglamentuojama:

8.2.1. *12 straipsnis* – 1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...]“

8.2.2. *20 straipsnis* – „1. ***Pareigūnai privalo Seimo kontrolierių reikalavimu nedelsdami pateikti jiems informaciją, dokumentus ir kitą medžiagą, būtinus jų funkcijoms atlikti.*** 2. Nagrinėdamas skundą, Seimo kontrolierius turi teisę kreiptis į pareigūną, kurio veikla nagrinėjama, prašydamas šį pasiaiškinti per nustatytą terminą. Jeigu pasiaiškinimas nepateikiamas, Seimo kontrolierius turi teisę kreiptis į aukštesnįjį pareigūną (kolegialią instituciją) ir šis privalo užtikrinti, kad pasiaiškinimas būtų pateiktas arba pats paaiškinti per Seimo kontrolieriaus nustatytą terminą. 3. Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją) privalo nagrinėti institucija ir įstaiga ar pareigūnas, kuriems toks siūlymas (rekomendacija) adresuojamas (adresuojama), ir apie nagrinėjimo rezultatus informuoti Seimo kontrolierių. Informacija Seimo kontrolieriui pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos. 4. ***Asmenys, trukdantys Seimo kontrolieriui atlikti savo pareigas, atsako įstatymų nustatyta tvarka.***“

8.3. *Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatyme* reglamentuojama:

8.3.1. *2 straipsnis* – „Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus veiklos tikslas – gerinti vaiko teisinę apsaugą, ginti vaiko teises ir jo teisėtus interesus, užtikrinti tarptautinės ir nacionalinės teisės aktuose nustatytą vaiko teisių ir jo teisėtų interesų įgyvendinimą, atlikti vaiko teisių užtikrinimo ir apsaugos priežiūrą bei kontrolę Lietuvoje.“

8.3.2. *16 straipsnis* – „1. Vaiko teisių apsaugos kontrolierius tiria pareiškėjų skundus dėl fizinių ir juridinių asmenų veiksmų ar neveikimo, dėl kurių pažeidžiamos (manoma, kad pažeidžiamos) ar gali būti pažeistos vaiko teisės ar jo teisėti interesai, taip pat skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo vaiko teisių apsaugos srityje. [...]“

8.4. *Viešojo administravimo įstatyme* (VAĮ) reglamentuojama:

8.4.1. *1 straipsnis* – „Šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į

įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje.“

8.4.2. *3 straipsnis* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujami šiais principais: 1) *įstatymo viršenybės*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...]; 7) *subsidiarumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami tuo viešojo administravimo sistemos lygiu, kuriuo jie yra efektyviausi; [...]; 11) *atsakomybės už priimtus sprendimus*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi prisiimti atsakomybę už priimtų administracinių sprendimų sukeltus padarinius; [...].“

8.4.3. *14 straipsnis* – „4. Draudžiama persiųsti skundą nagrinėti viešojo administravimo subjektui, jo administracijos padaliniiui arba perduoti nagrinėti pareigūnui, valstybės tarnautojui ar darbuotojui, kurių veiksmams yra skundžiami. [...].“

8.5. *Vyriausybės 2018 m. kovo 28 d. nutarimu Nr. 293 patvirtintuose Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos nuostatuose* reglamentuojama: „1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - Tarnyba) yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija).[...]. 6. [...]. ***Tarnybos savininko teises ir pareigas įgyvendina (išskyrus sprendimų dėl Tarnybos reorganizavimo, likvidavimo, Nuostatų keitimo priėmimą) Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Ji kontroliuoja Tarnybos veiklą, sprendžia savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos kompetencijai priskirtus klausimus. [...].***“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

9.1. *Konstitucinis Teismas 2004-12-13 nutarime, priimtame byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03*, konstatavo:

„[...] Valstybės tarnyba turi veikti paklusdama tik Konstitucijai ir teisei. Kiekviena valstybės ar savivaldybės institucija, per kurią vykdomos valstybės funkcijos, **kiekvienas valstybės tarnautojas turi paisyti teisėtumo reikalavimų**. Valstybės tarnautojai turi **nepiktnaudžiauti jiems nustatytais galiomis, nepažeisti teisės aktų reikalavimų**. Konstitucinis Teismas 2000-06-30 nutarime konstatavo, kad valstybės institucijos, pareigūnai turi saugoti, ginti žmogaus teises ir laisves; ypač svarbu, kad, vykdydami jiems patikėtas funkcijas, jie patys nepažeistų žmogaus teisių ir laisvių [...]. [...] Konstitucinis Teismas 2004-07-01 nutarime ir 2004-11-05 išvadoje konstatavo, kad **Konstitucijoje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas. Valdžios atsakomybė visuomenei – teisinės valstybės principas, kuris įtvirtintas Konstitucijoje nustačius, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms [...]** (Konstitucinio Teismo 1999-05-11 nutarimas, 2004-11-05 išvada) [...].“;

9.2. *Konstitucinis Teismas savo 2003-12-30 nutarime*, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] Konstitucijos 29 straipsnyje yra įtvirtintas visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams principas. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad tai yra formalios *asmenų lygybės principas*. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio turinį Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad šio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pačius faktus savavališkai vertinti skirtingai.

Visų asmenų lygybės principas reiškia ir tai, kad atitinkamos rūšies santykių subjektams – visiems vienodais požymiais pasižymintiems asmenims (jų grupėms) turi būti taikomas tas pats įstatymas ar kitas teisės aktas – tas pats vienodas, visiems tos kategorijos subjektams bendras, lygus matas. Vienodai turi būti taikomos tiek materialiosios, tiek proceso teisės normos.

Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeidžiamas, jei tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas). [...]“;

9.3. *Konstitucinis Teismas savo 2011-06-23 sprendime*, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinio teisinės valstybės principo negalima aiškinti kaip įtvirtinto tik Konstitucijos preambulėje; neatsiejami konstitucinio teisinės valstybės principo elementai yra *teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas* ir *teisinis saugumas*; konstitucinis proporcingumo principas yra vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d., 2010 m. gegužės 28 d., 2010 m. lapkričio 9 d. nutarimai). [...]“

10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

10.1. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* (toliau vadinama ir – LVAT) 2012-03-01 *nutartyje* (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovojasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei *gero administravimo, atsakingo valdymo* principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.)“;

10.2. „Viešojo administravimo subjektų veiksmai turi būti aiškūs, nedviprasmiški. Viešojoje teisėje veikiančys įstatymo viršenybės ir teisinio apibrėžtumo principai lemia tai, kad visi viešojo administravimo subjektai turi tik tokius įgalinimus, kurie jiems yra suteikti konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, plečiamas valdymo institucijų kompetencijos aiškinimas yra negalimas (LVAT 2009-04-09 *sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-476/2009*; 2009-12-23 *nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1505/2009*)“. „Priimant sprendimą dėl konkretaus prašymo (arba kitokio pobūdžio kreipimosi, nepriklausomai nuo tokio dokumento formos) turi būti veikiamas

paisant pagrindiniame šalies įstatyme – Konstitucijoje – įtvirtinto, atkartojamo ir Viešojo administravimo įstatyme, principo, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“ (2013-03-05 nutartis administracinėje byloje Nr. A556-439/2013).“

Tyrimo išvados

11. Atsižvelgus į nustatytas aplinkybes bei teisinį reglamentavimą, pažymima:

11.1. Seimo kontrolieriaus kompetencijai priskirta tirti skundus dėl pareigūnų biurokratizmo ir piktnaudžiavimo (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 73 straipsnis). Vadovaujantis SKĮ 2 straipsnio nuostatomis, *biurokratizmas* – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai. *Piktnaudžiavimas* – tokie pareigūno veiksmai ar neveikimas, kai jam suteikti įgaliojimai naudojami ne pagal įstatymus bei kitus teisės aktus arba savanaudiškais tikslais ar dėl kitokių asmeninių paskatų (naudojimosi tarnybine padėtimi, keršto, pavydo, karjerizmo, neteisėtų paslaugų teikimo ir t. t.), taip pat tokie pareigūno veiksmai, kai viršijami suteikti įgaliojimai ar savavaliaujama.

11.2. *Nagrinėjamu atveju:*

11.2.1. Pareiškėja skundžiasi, kad Tarnyba, nenagrinėjusi skundo dėl Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus pareigūnų veiksmų, o persiuntusi jį tam pačiam Skyriui nagrinėti iš naujo, pažeidė VTAPI nuostatas;

11.2.2. nustatyta (tai patvirtino ir Ministerija; pažymos 7 punktą), kad Tarnyba, persiuntusi Pareiškėjos 2018-12-05 skundą nagrinėti Skyriui, kurio pareigūnų veiksmai buvo skundžiami, pažeidė VTAPI 41 straipsnio 7 dalies nuostatas, nes skundų dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo pagrįstumo nagrinėjimas išimtinai priskiriamas Tarnybos vadovo kompetencijai (pažymos 8.1 punktą). VAI nuostatos taip pat imperatyviai nurodo, kad draudžiama persiųsti skundą nagrinėti viešojo administravimo subjektui, jo administracijos padaliniui arba perduoti nagrinėti pareigūnui, valstybės tarnautojui ar darbuotojui, kurių veiksmai yra skundžiami (pažymos 8.4.3 punktą).

Konstitucinis Teismas 2004-12-13 nutarime, priimtame byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03, konstatavo:

„Priimant sprendimą dėl konkretaus prašymo (ar kitokio pobūdžio kreipimosi, nepriklausomai nuo tokio dokumento formos) turi būti veikama paisant pagrindiniame šalies įstatyme – Konstitucijoje įtvirtinto, atkartojamo ir Viešojo administravimo įstatyme, principo, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“ (2013-03-05 nutartis, priimta administracinėje byloje Nr. A556-439/2013)“;

11.2.3. nustatyta (Tarnyba pateikė informaciją; pažymos 6 punktą), kad Tarnybos direktorė, gavusi Seimo kontrolieriaus 2019-06-17 paklausimą, 2019-07-04 įsakymu pradėjo administracinę procedūrą dėl Pareiškėjos 2018-12-05 skundo, t. y. *tik* dėl Skyriaus pareigūnų veiksmų tinkamai / netinkamai nustačius grėsmės vaikui lygį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Skundo Seimo kontrolieriui esmė – kad Tarnyba Pareiškėjos skundą dėl Skyriaus pareigūnų veiksmų pavedė (kaip nustatyta, pažeistos VAI, VTAPI nuostatos) išnagrinėti tam pačiam Skyriui (atsakymą Pareiškėjai pasirašė Skyriaus vedėja). Seimo kontrolierius, vadovaudamasis SKĮ 19 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktais bei siekdamas atkreipti Tarnybos dėmesį į galimus pažeidimus, Tarnybos prašė pateikti motyvuotą informaciją ir paaiškinimus būtent dėl šios aplinkybės (pažymos 5 punktą).

Įvertinus informaciją, kurią Tarnyba pateikė (pažymos 6 punktą), darytina išvada, kad

Tarnyba Seimo kontrolieriui ne tik kad *nepateikė prašomos informacijos ir paaiškinimų* (neatsakė į klausimus, nepateikė dokumentų ir pan.), bet neižvelgė padarytų pažeidimų ir administracinės procedūros metu nesiaiškino aplinkybių (priežasčių), kodėl Pareiškėjos skundą dėl Skyriaus pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai netinkamai nustačius grėsmės vaikui lygį, buvo pavesta nagrinėti (pažeidžiant galiojančių teisės aktų nuostatas (VAĮ, VTAPI)), tam pačiam Skyriui, Tarnybos pareigūnų veiksmams (neveikimas) neįvertinti, nepriimti sprendimai. *Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį į tai*, kad vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio nuostatomis, *pareigūnai privalo Seimo kontrolierių reikalavimu nedelsdami pateikti jiems informaciją, dokumentus ir kitą medžiagą, būtinus jų funkcijoms atlikti. Asmenys, trukdantys Seimo kontrolieriui atlikti savo pareigas, atsako įstatymų nustatyta tvarka.*

Seimo kontrolierių veiklos tikslas – ginti žmogaus teisę į gerą viešąją administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms (SKĮ 3 straipsnis). Atsižvelgus į tai, kad Tarnyba nepateikė Seimo kontrolieriui prašomos informacijos ir paaiškinimų, tinkamai neįvertino pažeidimų, Seimo kontrolieriui kilo pagrįstų abejonių, ar bus imtasi priemonių viešajam administravimui Tarnyboje gerinti.

Vadovaujantis Tarnybos nuostatais (pažymos 8.5 punktas), Ministerija kontroliuoja Tarnybos veiklą (pažymos 8.5 punktas), Seimo kontrolieriaus nuomone, *tikslinga rekomendacijas dėl Tarnybos veiklos gerinimo teikti Ministerijai.*

12. Apibendrinus pateiktas išvadas, konstatuotina, kad Tarnyba:

1) pavedusi Pareiškėjos 2018-12-05 skundą nagrinėti Skyriui pažeidė VTAPI, VAĮ nuostatas, taip pat *įstatymo viršenybės* (viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus), *subsidiarumo* (viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami tuo viešojo administravimo sistemos lygiu, kuriuo jie yra efektyviausi) principus (pažymos 8.1, 8.4 punktai);

2) nepateikusi Seimo kontrolieriui prašomos informacijos (dokumentų) ir paaiškinimų, Tarnyba pažeidė Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio nuostatas (pažymos 8.1 punktas).

Pareiškėjos skundas pripažintinas pagrįstu.

13. Atkreiptinas Pareiškėjos dėmesys į tai, kad Seimo kontrolieriai netiria pareigūnų piktnaudžiavimo ir biurokratizmo vaiko teisių apsaugos srityje. Ši funkcija, vadovaujantis Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo nuostatomis, priskirta vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus kompetencijai, todėl šio tyrimo metu nevertinta, ar skundas pakartotinio tyrimo metu buvo išnagrinėtas tinkamai, ar įvertintos visos aplinkybės nustatant grėsmės vaikui lygį. Pareiškėja Tarnybos priimtą sprendimą turi teisę skusti teisės aktų nustatyta tvarka – teismui. Pažymėtina, kad VAĮ sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimą (pažymos 8.4, 10 punktai).

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos pareigūnų veiksmų (neveikimo) pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

15. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14, 17 punktais, Seimo kontrolierius *Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministru* rekomenduoja atkreipti dėmesį į pažymos išvadų 11 punktą, imtis teisinių, organizacinių priemonių, kad:

15.1. Tarnyboje asmenų skundai būtų nagrinėjami vadovaujantis galiojančių teisės aktų nuostatomis, savo veikloje Tarnyba vadovautųsi VAĮ nustatytais principais;

15.2. Seimo kontrolieriams būtų teikiama išsami, motyvuota informacija;

15.3. Tarnyboje būtų įvertintos Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo išvados bei būtų imtasi priemonių, kad ateityje tokios situacijos nepasikartotų.

Prašytume apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Seimo kontrolierių ir Pareiškėją informuoti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y., **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas